

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Kohti kestävämpää kuluttamista: teollisuustuotteiden elinikä ja kuluttajille tiedottaminen luottamuksen palauttamiseksi” (oma-aloitteinen lausunto)

(2014/C 67/05)

Esittelijä: **Thierry LIBAERT**

Toinen esittelijä: **Jean-Pierre HABER**

Euroopan talous- ja sosiaalikomitea päätti 14. helmikuuta 2013 työjärjestyksensä 29 artiklan 2 kohdan nojalla laatia oma-aloitteisen lausunnon aiheesta

Kohti kestävämpää kuluttamista: teollisuustuotteiden elinikä ja kuluttajille tiedottaminen luottamuksen palauttamiseksi (oma-aloitteinen lausunto).

Asian valmistelusta vastannut neuvoo-antava valiokunta "teollisuuden muutokset" (CCMI) antoi lausuntonsa 26. syyskuuta 2013.

Euroopan talous- ja sosiaalikomitea hyväksyi 16.–17. lokakuuta 2013 pitämässään 493. täysistunnonssa (lokakuun 17. päivän kokouksessa) seuraavan lausunnon. Äänestyksessä annettiin 178 ääntä puolesta ja 1 vastaan 5:n pidättyessä äänestämästä.

1. Päätelmät ja suositukset

1.1 Suunniteltu vanheneminen liittyy teolliseen tuotantotapaan, joka edellyttää tuotteiden uusilla korvaamisen vähimmäistasoa. Vaikka tuotteiden uudistaminen voi vaikuttaa välttämättömältä, tiettyihin epäkohtiin on puututtava. Euroopan talous- ja sosiaalikomitea tekee selvän eron tietoisesti laskelmoidun viallisuuden ja kulutustapojemme nopeutumisen välillä. On sinänsä aiheellista tarkastella markkinointikäytäntöjä, joissa kerrotaan suurista innovaatioista, jotka ovat itse asiassa usein täysin toissijaisia, mutta tässä lausunnossa on kuitenkin tarkoitus puuttua räikeimpiin tapauksiin ja pyrkiä parantamaan kuluttajille annettavia takeita. Tavoitteena on auttaa parantamaan luottamusta eurooppalaisiin yrityksiin. Ehdotukset koskevat tekniikkaa, kauppaa, sääntöjä, koulutusta ja tiedotusta. Ne ovat osa strategista kehystä, jossa pyrkimyksenä on saavuttaa oikeudenmukainen ja terve tasapaino tuotanto-, jakelu- ja kulutusketjussa.

1.2 ETSK toivoo, että sellaiset tuotteet kielletään kokonaan, joiden viallisuus on laskelmoitu laitteen käyttöiän lyhentämiseksi. Tällaiset tapaukset, jotka ovat kylläkin harvinaisia, mutta ilmeisiä, johtavat siihen, että kansalaiset menettävät luottamuksensa liikeyrityksiin. Paljon puhuttuna esimerkkinä voidaan mainita eräät tulostimet, jotka on rakennettu niin, että ne lakkaavat toimimasta tietyn ajan kuluttua.

1.3 ETSK suosittaa yrityksille, että ne helpottavat tuotteidensa korjaamista. Tämä täytyy toteuttaa kolmitahoisesti: Tulee olla tekniset mahdollisuudet (esimerkkinä taulutietokoneet, joissa akku on juotettu laitteeseen, mikä estää korjaamisen ja pakottaa hankkimaan uuden koneen), ja kuluttajille on tarjottava mahdollisuus hankkia varaosia viiden vuoden ajan laitteen ostamisesta. Lisäksi tuotteen ostamisen yhteydessä tulisi kertoa yksityiskohtaisesti korjausmahdollisuuksista ja siitä, miten korjaukset voidaan toteuttaa. Yleisemmin ETSK kehottaa lausunnossaan tukemaan sosiaalista ulottuvuutta ja korjaustoimintaa vahvasti.

Pyrkimystä parantaa yritysten ja asiakkaiden välistä luottamusta tulee tarkastella erityisesti niiden mahdollisuuksien kannalta, joita se voi antaa työllisyyden tukemiseen.

1.4 ETSK pitää sitovaa sääntelyä poissuljettuna, mutta kannustaa vapaaehtoiseen sertifiointiin. Esimerkkinä voidaan mainita kotitalouslaitteet, joille taattiin varaosien saaminen 10 tai 20 vuodeksi, mikä oli varma myyntiargumentti. Tällaisella takuulle voitaisiin luoda eurooppalainen standardi, jota sovellettaisiin kaikkiin unionin 28 jäsenvaltion alueella kulutuskäyttöön hankittaviin tuotteisiin, jotta vältettäisiin eurooppalaisten yritysten asettaminen muita epäedullisempaan asemaan. Myös valmistajat voisivat sitoutua julkaisemaan tietoja tavallisimmista vioista, sillä ne tuntevat useimmin toistuvat ongelmat. Ne voisivat huolehtia vain näiden kyseisten osien saannista tai sitoutua tuottamaan niitä pyynnöstä tai etsimään toimitusketjustaan tahot, jotka voisivat valmistaa niitä aliurakoitsijoina. Tämä voisi olla vahva sitoumus yrityksiltä varmistaa tuotteidensa luotettavuus ja edetä asiakassuhteessa pidemmälle. Se vastaisi ajatusta vapaaehtoisesta sertifiointista, jolloin varmistettaisiin tuotteiden huolto ja pidennettäisiin niiden elinikää.

1.5 ETSK kannustaa valtioita ottamaan julkisten hankintojen politiikassa huomioon parametrit, jotka liittyvät suunnitellun vanhenemisen torjumiseen. Koska julkisilla hankinnoilla on suuri merkitys Euroopan unionin maissa (16 prosenttia bkt:stä), viranomaisilla on tärkeä rooli ja niiden tulee myös toimia esimerkillisesti.

1.6 ETSK katsoo, että tuotteiden laadun ja kestävyuden parantaminen luo pysyviä työpaikkoja Eurooppaan ja sitä on näin ollen edistettävä. Tämä kehitys yhdessä asianmukaisen koulutuksen kanssa edistää osaltaan selviytymistä kriisistä, joka koettelee eurooppalaisia työntekijöitä ankarasti.

1.7 ETSK suosittaa tuotteen odotetun eliniän tai arvioitujen käyttökertojen ilmoittamista, jotta kuluttaja voi tehdä tietoon perustuvia valintoja. Komitea kehottaa kokeilemaan vapaaehtois-pohjalta hinnan merkitsemistä käyttövuotta kohden odotetun eliniän mukaan, jotta kuluttajia voitaisiin kannustaa hankkimaan kestäviä tuotteita. Tuotteen odotettua elinikää tulisi valvoa, jotta voitaisiin välttää väärinkäytökset, joista kuluttajat joutuisivat kärsimään. Kuluttaja voisi näin hankkia ostohetkellä kalliimpia tuotteita, jotka maksaisivat kuitenkin ajan myötä itsensä takaisin. Tämä kannustaisi yrityksiä tuottamaan kestävämpiä tavaroita. Merkinnöissä tulisi keskittyä oleellisiin tietoihin, joita kuluttaja tarvitsee ja jotka tulisi eriyttää tuoteryhmittäin, jotta vältettäisiin liiallinen tieto tietyyttypisissä pakkauksissa.

1.8 ETSK:n mielestä olisi hyödyllistä luoda järjestelmä, joka takaisi ostettujen tuotteiden vähimmäiseliniän. Tällä hetkellä ei ole minkäänlaista lainsäädäntöä tuotteiden vähimmäiseliniästä eikä myöskään eurooppalaisia normeja sen mittaamiseksi. Ympäristömerkintöjen yhteydessä on kuitenkin kehitymässä tämänsuuntaisia hankkeita. Yritysten, jotka tuottavat tai saattavat markkinoille tuotteen, on otettava huomioon ulkoiset kustannukset, jotka aiheutuvat alle viisi vuotta kestävien tuotteiden kierrätyksestä erityisesti, jos tuotteessa on käytetty ympäristölle haitallisia aineita.

1.9 ETSK ehdottaa, että ostokseen liittyvä takuu ulotetaan vähimmäistoiminnan takaamiseen. Takuuajana korjaukset tehtäisiin näin tuottajan kustannuksella.

1.10 Kuluttaja vastaa suurelta osalta tuotteiden lyhyemmän eliniän aiheuttamista kustannuksista ja kärsii ongelmista, jotka liittyvät tuotteiden puutteellisiin korjausmahdollisuuksiin. Kuluttaja joutuu kärsimään yritysten, mutta myös sellaisten jakelijoiden toimintapolitiikasta, jotka toisinaan yrittävät myydä lisätkuuta ensimmäisen vuoden jälkeen, vaikka takuuajan kuuluu olla kaksi vuotta. Kuluttajat näyttäivät usein tuntevan huonosti oikeutensa. Parempi tiedottaminen, muun muassa verkkosivujen ja sosiaalisen median välityksellä, saattaisi lisätä kuluttajien tietoisuutta. Tuotteiden suunnitellun vanhenemisen eurooppalainen seurantakeskus voisi auttaa kuluttajia saamaan paremman käsityksen vallitsevista käytännöistä ja tekemään näin parempia valintoja.

1.11 Kuluttajien valvutuneisuus on tuotteiden asianmukaisen ja kestävyysajattelua kunnioittavan käytön edellytys. Lisäksi on tärkeää tiedottaa kuluttajille asianmukaisesti tuotteen vähimmäiseliniästä, sillä se on merkittävä tieto ostopäätöstä tehtäessä. Tässä yhteydessä kauppojen ja yritysten vapaaehtoiset aloitteet ja toimet olisivat tervetulleita.

1.12 Kuluttajilla on usein mielikuva varsinaisesta lainsäädäntöviidakkosta. Vaikka suunniteltua vanhenemista käsitellään useissa direktiiveissä (kaupalliset menettelyt, jätteet jne.), asiaa koskevat tekstit on koordinoitu huonosti, ja ne olisi yhdenmukaistettava lainsäädäntöpaketin sisällä.

1.13 ETSK suosittaa jäsenvaltioille, että ne kannustaisivat erityisesti koulutuksen puitteissa vastuulliseen kuluttamiseen, jotta kuluttajat ottaisivat huomioon tuotteen koko elinkaaren ympäristövaikutukset, ekologisen jalanjäljen ja tuotteiden laadun. Komitea suosittelee painokkaasti, että kuluttajien edustajat otetaan tiiviimmin mukaan tästä tärkeästä ja arkaluonteisesta aiheesta käytäviin keskusteluihin, sillä näin lähestymistavasta tulee kokonaisvaltaisempi.

1.14 ETSK suosittaa Euroopan komissiolle tutkimusten tekemistä aiheesta, jotta voidaan selvittää liikkeellä olevat useissa tapauksissa ristiriitaiset tiedot. Näin voidaan saada objektiivinen kuva suunnitellun vanhenemisen vaikutuksista, erityisesti taloudellisista ja sosiaalisista vaikutuksista, sekä niiden väitettyjen etujen kannalta, joita on määrää kertyä tuotteiden myyntikierron, että työllisyyden ja kauppataseen kannalta.

1.15 ETSK ehdottaa, että aiheesta järjestetään vuonna 2014 kattava eurooppalainen pyöreän pöydän keskustelu. Mukaan on tarkoitus koota kaikki asiaankuuluvat osapuolet: teollisuuden ja talouselämän edustajat, jakelijat, ammattiliitot, kuluttajajärjestöt, kansalaisjärjestöt, standardointilaitokset, asiantuntijat jne. Keskustelun tulee myös olla monialaista niin, ettei keskitytä vain joihinkin teollisuudenaloihin. Sen rinnalla tulee olla kaikille Euroopan unionin kansalaisille avoin foorumi, jotta yleisöä voidaan kannustaa osallistumaan mahdollisimman laajasti. Sosiaalinen media on yksi mahdollinen kanava edistää osallistumista.

1.16 Yleisemmin ETSK kehottaa vauhdittamaan tutkimusta ja toimia seuraavilla kolmella alalla tuotteiden suunnitellun vanhenemisen jarruttamiseksi:

- Tuotteiden ekologinen suunnittelu: tämän lähestymistavan avulla voidaan taata käytettyjen resurssien kestävyysajattelun mukaisuus ja ottaa huomioon hyödykkeiden ympäristövaikutus ja niiden koko elinkaari.
- Kierrätystalous, jolla tähdätään *cradle-to-cradle*-lähestymistapaan (kehdestä kehtoon) ja pyritään muuttamaan yhden liikeyrityksen jätteet resurssiksi toisille.
- Toiminnallisessa taloudessa pyritään kehittämään tuotteiden käyttöä sen sijaan, että keskityttäisiin niiden omistamiseen. Tästä näkökulmasta tarkasteltuna yritykset eivät myy tuotetta, vaan toiminnon, josta laskutetaan sen käytön perusteella. Siksi teollisuusyritysten kannattaa kehittää lujia, korjattavissa olevia ja helppohoitaisia tuotteita ja taata asianmukainen tuotantoketju ja logistiikka, josta tulee niiden talousmallin ydinasia.

1.17 ETSK toivoo viestissään unionin tasolle, että taloudessa siirryttäisiin tuhlausyhteiskunnasta kestäväpohjaiseen yhteiskuntaan ja että kasvua suunnattaisiin niin, että voitaisiin vastata kuluttajien tarpeisiin kansalaisina, eikä koskaan niin, että se olisi itse päämääränä.

2. Johdanto ja sisältö

2.1 Suunniteltu vanheneminen on huolestuttavaa monestakin syystä: kulutustavaroiden elinikää lyhentämällä lisätään resurssien kulutusta sekä tuotteiden elinkaaren lopussa käsiteltävien jätteiden määrää. Se on monimuotoista ja sitä käytetään edistämään myyntiä ja tukemaan talouskasvua luomalla jatkuvasti tarpeita ja tarkoituksellisesti kulutushyödykkeitä, joita ei voi korjata.

2.2 Tuloksena on se, että resurssien tuhlaaminen ja mittava saastuminen ovat saavuttaneet niin suuret mittasuhteet, että kansalaisyhteiskunta ja kriittisesti näihin käytäntöihin suhtautuvat poliittiset edustajat ovat ryhtyneet toimiin järjestelmän epäkohtien esille tuomiseksi ja niiden torjumiseksi (joukkokokanteet Applea vastaan Yhdysvalloissa, valitusten esittäminen Brasiliassa, lakiehdotukset Belgiassa ja Ranskassa alkuvuodesta 2013).

2.3 "Suunniteltua vanhenemista" ilmenee eri muodoissa, koska vanheneminen voidaan määritellä "fyysistä kulumista edeltäväksi materiaalin tai laitteen arvon alenemiseksi" (*Le Petit Larousse* -sanakirja). Tämä voi ilmetä jopa siten, että arvon aleneminen ja vanheneminen johtuvat tekniseen kehitykseen, käyttäytymisen muuttumiseen, muotiin yms. liittyvistä syistä, jotka ovat riippumattomia fyysisestä kulumisesta.

2.4 Vanhenemista on montaa eri tyyppiä:

- Suunniteltu vanheneminen tarkoittaa tiukasti ottaen sitä, että tuote on suunniteltu kestäväksi tietyn ajan, tarpeen tullen niin, että se ohjelmoidaan lakkamaan toimimasta tietyn käyttökertamäärän jälkeen.
- Epäsuora vanheneminen johtuu yleensä siitä, että tuotetta on mahdoton korjata, koska siihen ei löydy tarvittavia varaosia tai koska korjaaminen on mahdotonta (esim. elektroniseen laitteeseen juotettu akku).
- Yhteensopimattomuudesta johtuva vanheneminen tarkoittaa esimerkiksi sitä, että tietokoneohjelma ei toimi enää käyttöjärjestelmän päivityksen jälkeen. Tämä vanheneminen on yhteydessä myynnin jälkeisten palvelujen vanhenemiseen, mikä johtaa siihen, että osittain korjausaikojen ja -hintojen vuoksi kuluttaja ostaa mieluummin uuden tuotteen kuin korjauttaa vanhan.
- Psykologisiin muotitekijöihin liittyvä vanheneminen perustuu yritysten markkinointikampanjoihin, joiden tavoitteena on saada kuluttajat pitämään olemassa olevia tuotteita vanhentuneina. On turha pakottaa taulutietokoneiden valmistajaa tuottamaan laitteita, joiden elinikä olisi kymmenen vuotta, jos kulutustottumuksemme ovat sellaiset, että haluamme vaihtaa laitetta joka toinen vuosi. Esimerkiksi matkapuhelimen vaihtoväli on keskimäärin 20 kuukautta (12–17-vuotiailla kymmenen kuukautta). Vaikka kaikki nämä seikat ovat tärkeitä, lausunnossa käsitellään vain kolmea ensimmäistä. Neljättä on aiheellista käsitellä erikseen kulutustottumusten kannalta.

2.5 Näistä käsitteistä ei vallitse ehdotonta yhteisymmärrystä. Vivahteiden kirjo määritelmässä osoittaa, että on tarpeen määritellä käsite kokonaisuudessaan ja eriyttää toimenpiteet vanhenemista koskevien (tekniikkaan liittyvien) objektiivisten tekijöiden ja (muodin vaikutukseen ja uusien tuotteiden markkinoille saattamiseen liittyvien) subjektiivisten tekijöiden pohjalta. Joissain tapauksissa tuotteiden lyhytikäisyys voi olla etu ympäristön kannalta. Vanheneminen riippuu myös kuluttajien käyttäytymisestä.

2.6 ETSK kannattaa monipuolista lähestymistapaa. Tarkoituksena ei ole lisätä yhdenmukaisesti kaikkien tuotteiden elinikää, vaan ottaa huomioon tuotteen käyttö. Samaan tapaan etusijalle asetetaan käytön optimointi, vaikka se ei väistämättä johda elinikän pitenemiseen. ETSK haluaa parantaa kuvaa eurooppalaisten yritysten tuotteiden luotettavuudesta.

2.7 On monia syitä, joiden takia Euroopan unionin on käsiteltävä suunniteltua vanhenemista. Ne liittyvät ympäristöön, yhteiskuntaan, kansanterveyteen, kulttuuriin ja myös talouteen. Mielestämme on myös otettava huomioon aineettomampia, mutta yhtä tärkeitä näkökohtia, jotka ovat luonteeltaan symbolisia ja eettisiä.

2.8 Ympäristön kannalta katsottuna raaka-aineiden nykyinen vuosikulutus on noin 60 miljardia tonnia. Kulutamme noin 50 prosenttia enemmän luonnonvaroja kuin 30 vuotta sitten. Eurooppalainen kuluttaa siis 43 kg luonnonvaroja päivässä, kun afrikkalaisen vastaava kulutus on 10 kg. Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestö (OECD) on arvioinut vuoden 1999 tason perusteella, että alkutuotannon kasvaessa vuosittain kaksi prosentti kuparin, lyijyn, nikkelin, hopean, tinan ja sinkin varannot riittävät korkeintaan 30 vuotta. Alumiinia ja rautaa riittää 60–80 vuodeksi. Yhä useammasta materiaalista tulee siis olemaan puutetta. Lisäksi Euroopassa tuotetaan vuosittain 10 miljoonaa tonnia sähkö- ja elektroniikkalaiteromua (luku on vuodelta 2012). Vuonna 2020 luvun odotetaan olevan jo 12 miljoonaa tonnia. Suunnitellun vanhenemisen torjunnan rinnalla on tuettava kierrätys- ja innovaatiopolitiikkojen lisäksi myös talteenotto-politiikkoja, joista on annettu uusi, 13. elokuuta 2012 voimaan tullut unionin direktiivi.

2.9 Yhteiskunnallisesti tarkasteltuna suunniteltu vanheneminen aiheuttaa kolmenlaisia ongelmia. Ensinnäkin kriisin yhteydessä kulutushyödykkeiden suunnitellun vanhenemisen seuraukset edistävät osaltaan luotolla ostamista ja ennennäkemätöntä velkaantumistasetta. Tuotteiden vanhenemisestä kärsivät eniten muita heikommassa asemassa oleviin yhteiskuntaryhmiin kuuluvat henkilöt, joilla ei ole varaa hankkia kulutusta kestäviä kalliita tuotteita ja jotka tyytyvät usein hinnaltaan halvempiin, heikkolaatuisempiin tuotteisiin. Suunnitellun vanhenemisen kielteisistä vaikutuksista voi joutua myös kärsimään korjausyritysten koko työntekijäkunta. ADEMEn⁽¹⁾ selonteossa (2007) esitetyt luvut vahvistavat kyseisen suuntauksen: vain 44 prosenttia rikkoutuneista laitteista korjataan. Jälleenmyyjät arvioivat, että heille takuuajan päätyttyä toimitetuista rikkoutuneista laitteista korjataan 20 prosenttia. ADEMEn tutkimuksesta vuodelta 2010 käy myös ilmi, että vuosina 2006–2009 korjaustoiminta väheni

⁽¹⁾ Ranskan ympäristö- ja energiavirasto, Agence de l'Environnement et de la Maîtrise de l'Energie.

Ranskassa huomattavasti erityisesti kodinkoneiden kohdalla. Korjaustoiminnan etuna on se, ettei sitä voida siirtää muualle ja että se tarjoaa pääasiassa pysyviä työpaikkoja.

2.10 Vaikutukset kansanterveyteen ovat huomattavia. Ne ilmenevät kahdella tavalla. Jätteiden poltto vaikuttaa suoraan laitteiden lähellä asuviin ihmisiin elektroniikkakomponenttien myrkyllisyyden takia. Vaikutukset tuntuvat myös kansainvälisellä tasolla. Tietotekniikkajätteiden käsittelyrakenteiden puuttuminen johtaa siihen, että monet käytöstä poistetut tuotteet viedään laittomasti alueille, missä niiden loppusijoitus kaatopaikoille toteutetaan paljon huokeammin, mutta samalla aiheutettavat vaikutukset paikalliseen väestöön ovat ankarat (esim. Ghanassa, missä romurautaa erotetaan jätteistä Dubaihin tai Kiinaan toimitettavaksi; monet näistä jätteistä päätyvät Etelän maihin, missä ne aiheuttavat ympäristö- ja terveysongelmia).

2.11 Seuraukset ovat myös kulttuurisia. Eräiden tutkimusten mukaan kodinkoneiden keskimääräinen käyttöikä olisi 6–8 vuotta, kun vielä 20 vuotta sitten se oli 10–12 vuotta. Kuluttajat voivat oikeutetusti ihmetellä tuotteiden eliniän lyhenemistä samaan aikaan kun joka puolella tuodaan esille innovoinnin edistysaskeleita. Eurooppalaisten luottamus Euroopan teollisuuteen on rakentunut ajan myötä ja nyt se on murtumassa tavaroiden vanhentumisen takia. Aikana, jolloin lähes kaikki mielipidetutkimukset osoittavat eurooppalaisten etäännyneen tavattoman kauas eurooppalaisesta teollisuudesta, on selvää, että aikaisessa vaiheessa ilmenevät toimintahäiriöt tai korjaamisen

mahdottomuus eivät kannusta eurooppalaisia kuluttajia suhtautumaan myönteisemmin eurooppalaisiin yrityksiin. Tämä selittää osaltaan sen, miksi 92 prosenttia eurooppalaisista (2) haluaisi tuotteisiin merkinnän niiden eliniästä (tai arvioituista käyttökerroista). Eurooppalaisten yritysten kilpailukyky paranee myös lisäämällä kuluttajien luottamusta yrityksiin.

2.12 Lisäksi tulevat taloudelliset seuraukset. Suuri enemmistö laiminlyönteihin syylistyneistä yrityksistä toimii huipputekniikan alalla. Niiden tuotteet tuodaan usein muualta Eurooppaan. Tarttumalla asiaan Euroopan unioni tarjoaa yrityksilleen keinon erottua edukseen sitoutumalla tosiasiallisesti kestävä kehityksen periaatteisiin.

2.13 Euroopan talous- ja sosiaalikomitea tiedostaa myös vähemmän kouraantuntuvat seikat, jotka voivat olla aivan yhtä tärkeitä kuin edellä mainitut. Symbolisella tasolla voidaan todeta, että vaikka kaikessa Rio+20-konferenssiin liittyvässä työsämme tuodaan esille, kuinka tärkeänä pidämme kestävä kehitystä, suunniteltu vanheneminen kuuluu nimenomaisesti edistämämme kestävä kehityksen kysymysten piiriin. Kun ajatellaan käsitystä etiikan asemasta yhteiskunnassamme, vaikuttaa arveluttavalta, että insinöörien tehtäväksi voidaan antaa suunnitella tuotteita, jotka vanhenevat nopeasti, tai että mainostajat käynnistävät kampanjoita saadakseen kuluttajat ostamaan näitä tuotteita hyvin tietoisina siitä, etteivät hankinnat lisää kuluttajien tyytyväisyyttä.

Bryssel 17. lokakuuta 2013

*Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja*
Henri MALOSSE

(2) Eurobarometri-kysely, *Attitudes of Europeans towards building the single market for green products*, Euroopan komissio, Flash 367, heinäkuu 2013.